

EEN BAANBREKER.

Den 2^{en} Augustus l.l. is een man overleden, die waard is, in Nederland en in Nederlandsch-Indië herdacht te worden. We bedoelen den oud-zending Van Asselt, den baanbreker van den zendingsarbeid onder de Bataks van Soematra. Er zijn velen in het land, die den heer Van Asselt persoonlijk ontmoet hebben, of hem ten minste hebben hooren spreken. Toen hij nog in zijn kracht was, ging hij overal, niet alleen hier, maar ook in Duitschland, in Zwitserland, in Oostenrijk, ja, tot in Zuid-Rusland, de belangen der zending bepleiten, en mededeelingen doen over het volk der Bataks, — en de velen, die hem gehoord hebben, zullen met liefde den grijsaard herdenken, die zijn hart vol liefde geschonken had aan de arme Heidenen van Soematra.

Gerrit Van Asselt was geboren den 23sten Juni 1832 te Elspeet op de Veluwe. Godsdienstig waren zijn ouders, gelijk alle Veluwnaars, maar met een godsdienst, die het oog alleen gericht had op eigen zonde en op de strenge eischen der wet, totdat eerst de vader en later de moeder de vergeving der zonde en het werk van Christus leerden verstaan. Langen tijd was de oude Van Asselt een ijverig ouderling en een blijmoedig getuige.

Hun zoon — de zevende van negen kinderen — legde denzelfden weg af, maar sneller dan zijn ouders, zoodat hij als twintigjarige jongeling juichte in de bewustheid der verlossing. In dien tijd kwam hij te Ermelo wonen, en kwam onder den invloed van den „langen dominé met den steek,” den eigenaardigen en ijverigen Witteveen. Van Asselt had in zijn jeugd wel gehoopt, predikant te worden; toen hij zichzelf leerde kennen, verzakte die begeerte door het gezicht op eigen onbekwaamheid. En nu kwam de roeping Gods tot hem. Hij was op het veld aan den arbeid, toen hij de stem hoorde met de woorden uit de berijming van Ps. 96: „Nu moet uw tong de Heidenen noodden.” Van Asselt protesteerde, dagen, weken lang, maar hij kwam onder den indruk niet weg, totdat hij besloot te gehoorzamen, en er met Witteveen over sprak.

Deze deelde hem mede, dat Van Asselts vader hem had gezegd, hoe hij nog naar de Heidenen zou willen gaan als hij niet zoo oud was en zoo'n groot gezin had. Nu zou de zoon doen, wat de vader begeerd had.

Witteveen bracht den jongen man te Amsterdam ten huize van Josua van Eyk in aanraking met een vergadering van „Christelijke Vrienden,” Da Costa, Schwartz, Esser, Mej. Van Vollenhoven en anderen, wier namen nog onder ons zulk een goeden klank hebben. Men zocht een zending voor Soematra's Westkust, en Van Asselt werd aangenomen. Thuis was hij al begonnen te studeeren; nu zette hij de studie voort aan het Seminarie van de Schotsche Zendingskerk, terwijl hij voor zijn praktische vorming kweekeling werd aan de Haveloosenschool van Meester Feringa. Voorwaar, een goede leerschool voor een aanstaanden zending.

En toen kwam weldra de tijd om naar Indië te vertrekken. Van Asselt was nog bezig met de studie van het Maleisch, toen een andere zending, Klinkert, die naar Java zou gaan, hem voorstelde, samen te gaan; Klinkert zou verder zijn leermeester wezen. Zoo werd Van Asselt 17 Mei 1856 geordend en vertrok 29 Mei van Nieuwediep, 't Ging nog op ouderwetsche wijze met een zeilschip, en rond de Kaap de Goede Hoop, zoodat de reis tot Batavia ruim honderd dagen duurde. Van Batavia trok Van Asselt naar Padang, waar hij den gouverneur verlof vroeg, zich als zending onder de Bataks te mogen vestigen. Doch de gouverneur dacht er anders over. Twintig jaar vroeger

waren twee zendelingen, Munson en Lyman, naar de Bataks gegaan en den derden dag opgegeten. Voor dat lot wilde de gouverneur Van Asselt bewaren, en daarom nam hij Van Asselt in rijksdienst, stelde hem aan tot opzichter der cultures, liet hem door een officier van gezondheid een flinke kist medicijnen meegeven, gaf hem f 75.— per maand salaris, en liet hem vertrekken. Van Asselt zou daardoor onder bescherming der regeering staan, en toch gelegenheid hebben, zoodra hij de taal kende, aan de Bataks het Evangelie te brengen.

Ja, die taal. Smakelijk kon Van Asselt vertellen, hoe hij geen woord der Batak-taal kende, toen hij aankwam in de woning, die voor hem bestemd was. Al spoedig kreeg hij bezoek, en werd met vragen overstelpt. Van Asselt gaf geen antwoord, daar hij geen woord begreep. Toen ging een man vlak voor hem staan en deed vraag op vraag. Van Asselt begreep, dat hij beter zou doen met te antwoorden, en dat Ja meer beleefd was dan Neen. Hij antwoordde dus op elke vraag in het Maleisch: Saja, tot de Batak en zijn gezellen vrolijk begonnen te lachen en hard wegliepen. Binnenkort kwam de man echter terug en bracht een mandje gekookte rijst en een gebraden kip. Eerst later begreep de zending, waaraan hij die vriendelijkheid te danken had. Toen op elke vraag Ja geantwoord werd, begrepen de Bataks, dat de man krankzinnig was, en krankzinnigen werden door hen altijd vriendelijk behandeld, uit vrees, dat de booze geest een andere prooi zou kiezen. En deze dwaze vrees der Heidenen werd door God gebruikt om Zijn dienstknecht te beschermen.

En weldra begrepen de Bataks, dat Van Asselt hun taal wilde leeren. Door gebaren vroeg hij hun naar namen van voorwerpen, werkingen, enz., en uit hun antwoorden legde hij een woordenlijst aan. Vermakelijke vergissingen kwamen daarbij ook voor. Zoo zei Van Asselt gedurig tot zijn dienaar: „Zet het eten op wat bedoel je.” Toen hij namelijk op een tafel klopte met een vragend gezicht, had een Batak gezegd: „Wat bedoel je?” en de zending had gemeend, dat dat de naam van het ding was!

Niet lang was Van Asselt onder de Bataks, of hij begon zijn werk, door slavenkinderen vrij te koopen, en ze te onderwijzen, en spoedig brachten ook de „koningen” der dorpen hun kinderen naar school. Zoo kreeg de zending dus heel wat te doen, daar hij als regeeringsambtenaar moest reizen, vooral om recht te spreken en twisten te beslechten.

Daarbij had hij veel gelegenheid om de taal en den volksaard te leeren kennen, en tevens om te vertellen van den Eénigen Naam. In dien tijd was er veel twist en strijd in de Bataklanden, en Van Asselt ondervond, dat „de duistere plaatsen der aarde vol woningen van geweld zijn.”

Hoe zeer is dat in de Bataklanden veranderd! Toen hij er kwam, was er in het geheele gebied geen enkele Christen; hij was de eerste, die ingang bij hen vond. En thans zijn er in dezelfde landstreek meer dan 70000 belijders. Dat is het werk geweest, waarvoor God hem naar de Bataklanden zond. Hij bleef er namelijk niet alleen. Toen hij er ruim twee jaren vertoefd had, en eenigszins ingeburgerd was, had op Borneo in 1859 de groote zendelingenmoord plaats. De Rijsche zending kon haar werk daar voorloopig niet voortzetten en zocht een ander gebied. Het oog viel op het land der Heidensche Bataks. (De Bataks aan de kust zijn Mohamedanen en onder hen werkten reeds andere zendelingen.) Uit Banjermasin zond de Rijsche zending een zending, Von Höfen, om een onderzoek in de Bataklanden te doen, en deze was niet weinig verwonderd, Van Asselt aan te treffen. Von Höfen stelde Van Asselt voor, in den dienst der Rijsche zending over te gaan, en Van Asselt nam het aan op voorwaarde, dat de vrienden in Holland het goed vonden. Dat geschiedde, en de nieuwe zendelingen vonden dus een voorganger, bij wien ze zich konden aansluiten, en van wien ze de taal konden leeren. Thans werd de arbeid met kracht voortgezet op verschillende punten en voortdurend uitgebreid, en God gaf rijken zegen. In 1860 konden de eerstelingen gedoopt worden.

Tegenstand ontbrak intusschen ook niet, en meermalen bevond de zendeling zich in levensgevaar. Zoo in 1863, toen een Heidsche priester plan opvatte om Van Asselt te berooven, meenende, dat deze veel geld bezat. Om zijn doel te bereiken, deed hij in de rijst, die voor Van Asselt bereid werd, een vergif, waaraan hij in twee dagen moest sterven. Na de twee dagen kwam de Heiden terug en vond, dat Van Asselt alleen wat bleek zag, terwijl zijn vrouw in 't geheel niets mankeerde. De hond en de kippen, die van de rijst gegeten hadden, waren alle gestorven; mevrouw Van Asselt had de rijst niet geproefd. Toen zei de Heiden: Die God van de Christenen moet toch wel een machtige God zijn, en hij meldde zich aan voor onderricht. Eerst later, toen hij reeds gedoopt was, beleed hij zijn misdaad. Toch was Van Asselt vergiftigd geweest, doch God beschikte het zóó, dat hij zijn voet bezeerde, en met de verettering, die daardoor ontstond, ging het vergif het lichaam uit.

Een andermaal zat Van Asselt op de voorgalerij van zijn huis, toen een Heiden bij hem kwam zitten en hem vroeg naar de wachters, die 's nachts het huis van den zendeling bewaakten. Van Asselt wist van geen wachters, doch daarmee was de Heiden niet tevreden; hij vroeg verlof en ging het huis doorzoeken. En dat deed hij zeer zorgvuldig, doch zonder iets te vinden keerde hij terug. Toen vroeg Van Asselt, wat hij toch eigenlijk wilde. En nu vertelde hij: „Wij waren u altijd heel vijandig gezind, en meermalen zijn we 's nachts naar uw woning gegaan om u te vermoorden, doch telkens zagen we een dubbele rij wachters, die uw huis omringden. Dat vertelden we aan een ervaren krijgsmans, en die lachte ons uit, zeggende, dat we oude vrouwen waren. Hij zou wel meegaan en tegen hem zou niemand iets doen. En in den helderen maneschijn gingen we. Wij durfden niet goed naderen; onze dappere held echter liep vooruit, doch weldra keerde hij terug. „Het is, zooals gij gezegd hebt,” zei hij, „een dubbele rij wachters omringt het huis, en hun aangezichten blinken.” Toen hebben wij besloten u te vragen naar die wachters, die wij des daags nooit zagen.”

Van Asselt was diep getroffen, en zeide den Heiden, dat God Zijn engelen gezonden had tot zijn bescherming.

„Maar hebt gij die dan niet gezien?” vroeg de Heiden.

„Neen,” zei Van Asselt, „wij hebben Gods Woord, en dat gelooven wij; daarom zijn engelenverschijningen voor ons niet noodig. Maar gij kent dat Woord niet, en daarom heeft God u Zijn engelen getoond.”

En toch heeft ook de Heiden te gelooven niet wat hij ziet, maar wat hij hoort. De Heiden, die naar de wachters was komen vragen, was voortaan wel vriendelijk en voorkomend jegens den zendeling, maar hij bekeerde zich niet. En Van Asselt maakt dan ook, waar hij deze geschiedenis mededeelt, de opmerking, dat wij toch niet moeten wachten op gezichten en droomen of geestverschijningen op spiritistische manier, maar dat we hebben te hooren naar het Woord. Het geloof is uit het gehoor, en het gehoor door het Woord Gods.

Het verblijf van Van Asselt onder de Bataks heeft betrekkelijk niet lang geduurd. Waar bv. de zendeling Dammerboer nu reeds meer dan vijftig jaar werkt onder de Mohamedaansche Bataks, moest Van Asselt reeds na achttien jaren terugkeeren naar het vaderland. Zijn gestel kon den strijd tegen het klimaat niet langer volhouden. Zijn pioniersarbeid was afgeloopen, het land der Bataks was voor het Evangelie geopend. Vele jaren echter heeft hij nog geijverd voor de zending, en in boeiende toespraken zijn hoorders den geestelijken nood der Heidenen voor oogen gesteld.

En tot de laatste jaren, toen het spreken hem zwaar werd, gebruikte hij nog zijn pen, om maar steeds de Christenen op de Heidenen te wijzen.

Thans rust hij van zijn arbeid, en zijn werken volgen hem.

A. L.

Pennekrassen in den trein.

VI.

Kon nog net vóór 't vertrek van den trein — een bezoekje in het Binnengasthuis, vrouwenafdeeling, kamer No. zooveel. 't Gold een eenvoudig dienstmeisje. Eenmaal was ze leerlinge van wijlen T. M. Looman, die haar in de Heilige Schift onderwees, en haar aan de voeten van den Heiland bracht. 't Ging wel niet zoo ineens, maar ze kwam er wel; was het al geen plotselinge overwinning, de strijd was toch begonnen, de strijd „met eigen vleesch en bloed.” In haar jeugd, zoo vertelde ze mij eens, was haar karakter onbedwingbaar. „Slechts één heeft mij kunnen temmen,” zoo vervolgde zij dan, „en dat was „vaderlijke Looman.” Hem had ze zielslief, en zij vereert hem nog als een Roomsche zijn heiligen. Veel van wat hij schreef, is in haar bezit, en wat na zijn dood over hem werd gezegd, bewaart ze in tal van geschriften en uitknipsels. Een beschrijving der laatste dagen en uren van haar leermeester, die niet tot haar alleen nog spreekt, nadat hij gestorven is, is haar bijzonder dierbaar, en elken oudejaarsavond leest ze het in de eenzaamheid nog eens en nog eens over, en zij gevoelt zich dan dicht bij den broeder, dien zij zalig weet, en met wien zij eens om Christus' wil hoopt vereenigd te zijn. De genegenheid tot den eenen zendingsvriend ging over op den anderen, en zoo kwam ik met haar in aanraking. Hoe dikwijls bracht ze geheel vrijwillig van haar spaarpenningen voor de zaak des Heeren. Twee contributies, ieder van f 3.— was nog niet voldoende; zoo nu en dan kwam er een extra-tientje. „Het manteltje kan nog wel mee, en deze japon heb ik laten verven en opmaken; zit ze dan niet goed?” zei ze dan bij de opmerking, dat ze niet mocht geven boven beurskracht.

Haar drift werd soms ruw, als ze ging vertellen van haar ervaringen van vroeger en van nu; natuurlijke geestigheid en een zeldzame volkshumor werkten echter verzachtend; en de telkens weer voorkomende erkenning, dat ze dit of dat niet goed had gedaan, gaf aanleiding tot vriendschappelijk vermaan of strengere bestraffing. Dat vertoornde niet, maar wekte oprechte begeerte om anders te zijn en anders te worden. Wat mij in die jonge vrouw, „die er maar alles uitlapt,” zoo trof, was haar rondheid, oprechtheid, eerlijkheid. Dat onbekende keukenmeisje, dat maar weinig leerde, maar een helder oordeel bezit, heb ik altijd gezien als een „karakter,” als een die weet wat zij zegt, zij het al als iemand, die wel wat al te onvoorzichtig zegt, wat zij meent.

Eenige jaren geleden kwamen een broeder en zuster bij een brand om het leven, en zij gevoelde zich groepen voor de kinderen te zorgen. En zij deed het zoo goed ze 't kon. Zij bracht ze naar 't weeshuis en ontving ze in haar dienst, en is nog altijd de raadgeefster der thans volwassenen. Noem haar tweede moeder niet „stiefmoeder;” dan beleedigt ge haar. Hoeveel liefde ondervindt deze lijdende hofjesjuffrouw van haar dochter!

Door de telefoon hadden we meermalen geestelijke gesprekken. Dan was de dokter niet thuis en mevrouw uit; „'t hek van den dam,” zei ze. De kameraads mochten 't wel hooren. Nu laatst nog. Zij voelde zich ziek, in-ziek, borst, hart; ze kon haast niet meer. „En nu willen ze me naar 't gasthuis hebben, maar ik doe het niet; ik werk zoolang tot ik er bij blijf liggen. En mijnheer, 't is zoo naar en zoo donker, ik ben driftig geweest en buiten m'n boekje gegaan,” enz. Zoo was er weer gelegenheid om „dat opgewonden standje,” zooals ze zich zelf noemde, neer te zetten en te spreken van strijd, maar dan ook van den goeden strijd des geloofs.

En nu schelde voor enkele dagen een der „kameraads” op. B. was nu heusch naar 't gasthuis gebracht, „ze was nu zoo ellendig,” en de lippen der spreekster voelde ik trillen, en na een ernstig woord hoorde ik haar tranen. —